

Könyvtárosok természettudományos és műszaki végzettséggel

A könyvtári munkaerőpiac évtizedek óta jó esélyeket kínál azok számára, akik könyvtári és természettudományos/műszaki (TT/M) végzettséggel rendelkeznek. Ennek ellenére kevés jelentkező felel meg e kettős követelménynek. A kettős képzettség különösen jól hasznosítható a tájékoztató munkában, a gyűjteményfejlesztésben és az olvasószolgálatban, ugyanakkor az ilyen elvárásoknak a mai helyzetben nincs realitásuk. Különösen a kémia területén van nagy szükség ilyen tájékoztató szakemberekre.

A TT/M végzettség hiányát több könyvtár saját képzési programok indításával próbálta felszámolni. Számos könyvtárigazgató azonban azon a véleményen van, hogy célszerűbb TT/M szakembereket alkalmazni, s őket utólag könyvtárosi szakképzésben részesíteni. A használók szívesebben veszik a TT/M képzettségű könyvtáros segítségét, magukkal egyenrangúnak tekintik, s az ilyen felkészültségű szakember hatékonyabban tud közreműködni a szükséges információ megszerzésében.

A TT/M szakképzettségű információs szakemberek keresete nagy szóródást mutat; a vegyészek jövedelme a legjobbak közé tartozik. Sok könyvtáros azonban, aki nem rendelkezik TT/M szakképzettséggel, mégis sikeresen látja el feladatát, ha kellően jártas az online keresésben, jó interperszonális adottságai vannak, s érdeklődik a természettudományok iránt. Az e területen jelentkező munkaerőhiány leküzdésének egyik módja, ha sikerül TT/M végzettségűeket felvenni a könyvtár- és információtudományi iskolákba, vagy ha a könyvtáros iskolák végzettjeit képezik ki a műszaki és természettudományok terén.

A helyzet felmérésére irányuló vizsgálat három kérdésre kívánt választ kapni:

- Miért vonzódik némely természettudós és műszaki szakember a könyvtár- és információtudományhoz?
- Mikor döntötték el, hogy pályát módosítanak?
- Hogyan tudja az információs szakma a TT/M végzettségűeket arra ösztönözni, hogy könyvtári információs pályát válasszanak?

Végül 23 szakemberrel készítették személyes vagy telefonos interjút (15–60 perc), és 194 kérdőívet dolgoztak fel. A főbb eredmények az alábbiak.

Sokan a megkérdezettek közül már korán a TT/M felé orientálódtak. Amikor – különféle okok miatt – a pályamódosítás mellett döntöttek, voltak, akiket környezetük erről le akart beszélni, másokat azonban biztatott. A főbb okok:

- a biztonság iránti igény;
- kimerítő a terepmunka (pl. geológusoknál),
- több időt szeretne a családjával és a gyerekeivel tölteni, rendszeres munkaidőt akart;
- elege volt a férfiak uralta munkahelyi környezetből;
- a tudományos és műszaki irodalom szeretete, az információkeresés élvezete;
- a munka változatossága, az információrobbanás varázsa;
- a szervezet presztízséhez való hozzájárulás;
- a tanszemélyzettel és a kutatókkal való eredményes csapatmunka stb.

A felmérésben részt vevők számos javaslatot tettek, és biztatták a lehetséges információs szakembereket, akik eddigi TT/M karrierjüket az információs területen kívánják folytatni:

- ismerkedjenek meg egy vállalati vagy egyetemi könyvtárral;
- szerezzék meg a könyvtár- és információtudományi diplomát, mert egyébként hátrányos helyzetbe kerülnek a könyvtárban;
- a pályamódosítás sok előnnyel jár: az információs területen határtalanok a lehetőségek, a kereset jó, sok munkahely kínálkozik;
- a munka élvezetes, napi kihívásokkal jár, az információkeresés kielégíti az örökös kíváncsiságot, soha nem válik unalmassá, sok embernek lehet segíteni.

(Ezekből a válaszokból kiérezhető a neofiták lelkesedése is.)

A megkérdezettek közül sokan jelezték azt az elmentmondást, amely a kiváló munkalehetőségek és a jelentkezők csekély száma között mutatkozik. Hogyan lehetne hatékonyabb munkaerő-toborzást végezni?

Többen kiemelték a személyes toborzás hatékonyságát: egy kolléga, egy tanácsadó a pályaválasztási napon vagy munkahelyi börzén, egy TT/M könyvtáros, aki felfigyel egyik használója különös érdeklődésére az irodalomkeresés iránt stb. Sok könyvtáros találkozott már olyan olvasóval, aki szívesen gyűjtött irodalmat mások vagy egy egész

csoport számára. Mindezek megerősítik azokat a nézeteket, amelyek már régebben élnek a könyvtáros-információs társadalomban: már a TT/M hallgatók közül ki kell választani azokat, akiket meg lehet győzni arról, hogy az információellátást választásuk hivatásul. Vonzó lehet számukra az egyetemi könyvtári élet szabadsága, a publikálás lehetősége. Az információs technológia kínálkozó adottságai is nagy vonzerőt jelenthetnek. A TT/M hallgatókat rá lehet beszélni: vegyenek fel kurzusokat a könyvtár- és információtudomány területéről, rámutatva arra, hogy ez milyen előnyökkel járhat elhelyezkedésük során. Ugyanez fordítva is helytálló.

Nagyon fontos lenne, hogy TT/M végzettségűek számára legyenek ösztöndíjas helyek a könyvtár-

és információtudományban. Amikor erre mód volt a múltban, gyorsan nőtt a jelentkezők száma. Mivel egyelőre nincs kilátás ilyen ösztöndíjak kiírására, az illetékesekre hárul, hogy felderítsék és rábeszéljék a számításba vehető TT/M végzettségű szakembereket az információs hivatás választására.

/HALLMARK, Julie–LEMO, Mary Frances: Leaving science for LIS: interviews and a survey of librarians with scientific and technical degrees. = Issues in Science and Technology Librarianship. Spring 2003. <http://www.istl.org/03-spring/refereed1.html/>

(Papp István)

Elektronikus folyóiratok felhasználási tendenciái az Egyesült Királyság felsőoktatásában

A folyóiratok elektronikus formában való használata nemcsak a könyvtárak folyóirat-kezelési gyakorlatát változtatta meg, hanem azt is, hogy a könyvtárhasználók hogyan értelmezik a folyóiratok használatát munkájuk során. A cikk két felmérés eredményeit vizsgálva próbálta meg felvázolni, milyen igényei vannak az oktatóknak és diákoknak, melyek szerintük az elektronikus formában megjelenő periodikák előnyei és a hátrányai. Az egyik projekt az Edinburgh Egyetem Természettudományi Karának oktatói között mérte fel az e-folyóiratok használatát, míg a másik, a JUSTEIS (JISC-felhasználói felmérés: Trendek az elektronikus információszolgáltatásban) egy kiterjedtebb felmérés volt, amely az elektronikus információk szélesebb körére terjedt ki, hangsúlyt fektetve a diákok gyakorlatára.

Előzmények

Korábbi felmérések azt mutatták, hogy az elektronikus folyóiratoktól elvárták: formailag a nyomtatott formát kövessék. Az e-változat elterjedése új követelményeket támasztott a technikai felszereltséggel szemben is. Kitűnt, hogy a felhasználók egyelőre nem támogatták a nyomtatott verzió lemondását az elektronikus formával szemben, s amíg az elektronikus megjelenés minősége gyengébb volt, a diákok, tanárok nem szerettek a képernyőről olvasni, inkább kinyomtatták maguknak a számukra releváns információkat. Az utóbbi időkben

azonban a felhasználói felületek, a kiadási modellek megváltoztak, most már inkább a tudományágak szerint jelentkeztek különbségek az elektronikus információ felhasználásában.

A könyvtárak különböző eszközökkel igyekeztek népszerűsíteni az elektronikus folyóiratokat, ezzel is támogatva elterjedésüket. A felhasználók között végzett újabb felmérések szerint a többség már nem bánná, ha lemondana az intézmény a nyomtatott előfizetésről, feltéve, hogy biztosítja ugyanazon periodika elektronikus hozzáférhetőségét. Egyes tudományágakban azért idegenkednek még az elektronikus publikációk használatától, mert a bennük megjelent cikkekből kevesebbet idéznek, mint a nyomtatottakból, s még mindig másodlagosnak tartják őket a nyomtatott verziókhöz képest, bár ez a trend csökkenőben van.

Módszerek

Az Edinburgh Egyetem Természettudományi Karának négy – villamosmérnök, sejtbiológus, kémia és matematika – tanszékéről választották ki a tanárokat. Kiderült, hogy a villamosmérnök tanszéken egy ideje már szinte csak elektronikus folyóiratokat használnak, a sejtbiológusok főleg szakfolyóiratokból szerzik az információikat, s a legújabb kutatási eredményekhez való minél gyorsabb hozzáférés lenne számukra a döntő, csakúgy, mint a kémiai tanszék dolgozóinak, akik a tanszéki könyv-